

КЛАСИЧНИЙ
ПРИВАТНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ

ISSN 1992-5786

Педагогіка формування
творчої особистості у вищій
і загальноосвітній школах

Збірник наукових праць

ВИПУСК 56-57 (109-110)

2017

О. А. ЛАНДО УПРАВЛІННЯ ФОРМУВАННЯМ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ З ОСОБЛИВИМИ ПОТРЕБАМИ В ПЕДАГОГІЧНОМУ КОЛЕДЖІ	232
Н. М. МАЛАНЮК СИНЕРГЕТИКА В ПРОФЕСІЙНІЙ ОСВІТІ (НА ПРИКЛАДІ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ЗАЛІЗНИЧНОГО ТРАНСПОРТУ)	241
О. О. МАЦЮК РЕАЛІЗАЦІЯ МДЖПРЕДМЕТНИХ ЗВ'ЯЗКІВ З ВИКОРИСТАННЯМ ІКТ У ПРОЦЕСІ ІНШОМОВНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ	250
Н. М. МИСЬКОВА МОДЕЛЬ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ДО ФОРМУВАННЯ В СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ НАВИЧОК, ОРІЄНТОВАНИХ НА СТАЛІЙ РОЗВИТОК	258
В. М. МОГЛЕВСЬКА ДИДАКТИЧНІ ЗАСАДИ ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЗАКЛАДІВ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ	266
В. К. НЕЧАЙ-ВЕЛКОВА ДИФЕРЕНЦІАЦІЯ ПОНЯТЬ "КОМПЕТЕНТНІСТЬ" І "КОМПЕТЕНЦІЯ" В ЗРІЗАХ НОВИХ ОСВІТНІХ СТАНДАРТІВ	275
В. В. ОМЕЛЬЯНЕНКО НАУКОВО-ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНО-ЕТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З ПРАВОНАВСТВА В ПРОЦЕСІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ	282
К. Ю. ПАВЛИШИНЕЦЬ ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ДО АДАПТАЦІЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	289
Т. Г. ПАВЛЮК МОДЕЛЬ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ГОТОВНОСТІ ДО РОБОТИ З ПЕРСОНАЛОМ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ-ПРИКОРДОННИКІВ	296
О. Т. ПИСАРЧУК ПРОБЛЕМИ ЗМІСТУ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ЗАКЛАДІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ ДО РОБОТИ В УМОВАХ ІНКЛЮЗІЇ	301
Ю. Й. ПОЛІЩУК ПЕДАГОГІЧНІ ОСНОВИ САМОВИХОВАННЯ ОСОБИСТОСТІ МОЛОДОЇ ЛЮДИНИ В МОЛОДІЖНОМУ ГРОМАДСЬКОМУ ОБ'ЄДНАННІ	311
В. О. ПОНОМАРЬОВ, С. М. БУЛАХ, О. С. ВЕРІТОВА ХАРАКТЕРИСТИКА ПРОЦЕСУ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ТРЕНЕРІВ-ВИКЛАДАЧІВ З АТЛЕТИЧНОЇ ГІМНАСТИКИ	320
О. Ю. ПРИШЛЯК, А. А. БОГУЦЬКА ОСОБЛИВОСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ ОСВІТНІХ ПРОГРАМ ДЛЯ ЛЮДЕЙ ЛІТНЬОГО ВІКУ В УКРАЇНІ	326
О. О. ПШЕНИЧНА СУТНІСТЬ, СТРУКТУРА ТА ОСОБЛИВОСТІ ЗМІСТУ ПОНЯТТЯ "ПРОФЕСІЙНА ГОТОВНІСТЬ ОФІЦЕРІВ-ПРИКОРДОННИКІВ ДО ЗАСТОСУВАННЯ МЕТОДІВ АНАЛІЗУ РИЗИКІВ В ОПЕРАТИВНО-СЛУЖБОВІЙ ДІЯЛЬНОСТІ"	334
О. С. ПШЕНИЧНА КОМПЕТЕНТНІСНА ПАРАДИГМА ПІДГОТОВКИ ЗДОБУВАЧІВ СТУПЕНЯ ДОКТОРА ФІЛОСОФІЇ В ГАЛУЗІ ОСВІТИ	343

О. Я. РОМАНИШИНА, Н. В. ШКОЛЯР МОТИВАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОЦЕСУ ФОРМУВАННЯ ТЕРМІНОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ГРАФІЧНИХ ДИЗАЙНЕРІВ	350
С. В. САПОЖНИКОВ НАУКОВО-ПРАКТИЧНІ ПІДХОДИ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ СИСТЕМИ ІНЖЕНЕРНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ	358
Л. В. СОЛОВЕЙ ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ФОРМУВАННІ КЛЮЧОВИХ КОМПЕТЕНТОСТЕЙ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПРИРОДНИЧИХ ДИСЦИПЛІН	368
С. І. СТАТЬСВ ОСНОВНІ АСПЕКТИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З ФІЗИЧНОЇ ТЕРАПІЇ, ЕРГОТЕРАПІЇ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В СИСТЕМІ СПЕЦІАЛІЗОВАНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ	375
Н. А. СУХОВІЄНКО ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ДОШКІЛЬНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ В УМОВАХ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ	380
Р. В. СУЩЕНКО ПІДАГОГІЧНИЙ АНАЛІЗ СФОРМОВАНОСТІ УПРАВЛІНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ ІНЖЕНЕРІВ ЗАЛІЗНИЧНОГО ТРАНСПОРТУ: РЕЗУЛЬТАТИ ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ	388
Т. І. СУЩЕНКО ПРОФЕСІЙНО-УПРАВЛІНСЬКА КУЛЬТУРА ВИКЛАДАЧА – ОЗНАКА ЙОГО УСПІШНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	400
С. О. ТАБІНСЬКА СИСТЕМА НАУКОВО-МЕТОДИЧНОГО СУПРОВОДУ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНІХ ТРЕНЕРІВ – ВИКЛАДАЧІВ ДЮСШ	409
О. Ш. ТОННЕ СТАН ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВЧИТЕЛІВ У ПРОЦЕСІ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ	417
Н. В. ТЯГЛО СУЧАСНА ПІСЛЯДИПЛОМНА ПЕДАГОГІЧНА ОСВІТА В УКРАЇНІ: АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ТА ШЛЯХИ РОЗВИТКУ	425
Т. М. ЦЕГЕЛЬНИК АНАЛІЗ СИСТЕМИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ДО РОБОТИ В УМОВАХ ІНКЛЮЗІЇ	430
Н. В. ЧОРНОБРИВА ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ФЕЛЬДШЕРІВ У ПРОЦЕСІ ВИРОБНИЧОЇ ПРАКТИКИ НА ЗАСАДАХ КОМПЕТЕНТНІСНОГО ПІДХОДУ	435
А. В. ШАБАЛДАК АНАЛІЗ РЕЗУЛЬТАТІВ ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ ПІДГОТОВКИ ОФІЦЕРІВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВІЙСЬК ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА ЗАСАДАХ ПРАКСЕОЛОГІЧНОГО ПІДХОДУ	442
П. М. ШЕРЕМЕТ МЕТОДИКА РЕАЛІЗАЦІЇ ПЕДАГОГІЧНИХ УМОВ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОГО ІМІДЖУ ВЧИТЕЛІВ ІСТОРІЇ В СИСТЕМІ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ	449

УДК 373.2.011.3-051:017:17

О. Т. ПИСАРЧУК

кандидат педагогічних наук, викладач

Тернопільський національний педагогічний університет ім. В. Гнатюка

**ПРОБЛЕМИ ЗМІСТУ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ
ЗАКЛАДІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ ДО РОБОТИ
В УМОВАХ ІНКЛЮЗІЇ**

На основі аналізу наукової літератури з'ясовано специфіку діяльності вихователя закладу дошкільної освіти, визначено основні теоретичні підходи до структурування змісту його підготовки. Охарактеризовано основні категорії дітей з особливими потребами. Обґрунтовано підсистему теоретико-методологічних і дидактико-технологічних знань та вмінь, які забезпечують підготовку майбутніх вихователів до роботи з дітьми з особливими потребами в умовах інклюзії.

Ключові слова: інклюзивна освіта, підготовка майбутніх вихователів, заклад дошкільної освіти, зміст підготовки.

В умовах реформування освіти в Україні важливою є проблема розроблення нових державних стандартів та кваліфікаційних характеристик для підготовки фахівців усіх рівнів освіти. Особливої актуальності набуває питання модернізації змісту підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти (ЗДО) до роботи в умовах інклюзії в системі дошкільної освіти. На сучасному етапі розвитку дошкільної освіти в Україні відкрилися нові перспективи, пов'язані з переосмисленням ставлення до організації навчання й виховання дітей з особливими освітніми потребами. Для вищої освіти повинна стати пріоритетом підготовка майбутніх фахівців, побудована на формуванні їх професійної гнучкості, фахової компетентності та гуманістичних переконань.

Концепція інклюзивної освіти відображає одну з головних демократичних ідей: усі діти є цінними й активними членами суспільства. Кожна дитина має право на здобуття освіти, якість якої не відрізняється від якості освіти інших. Цей принцип, відбитий у низці міжнародних документів, покладено в основу організації інклюзивної освіти дітей з особливими освітніми потребами. Навчання в інклюзивних освітніх закладах є корисним як для дітей з особливими освітніми потребами, так і для інших дітей та суспільства загалом, адже в інклюзивних групах наголос першочергово роблять на розвитку сильних якостей і талантів дітей, а не на їхніх особливостях.

Проте, наше суспільство ще не цілком готове до масового впровадження інклюзивної освіти й зокрема в ЗДО через недостатнє фінансування та матеріально-технічне забезпечення, упереджене ставлення батьків здорових дітей до дітей з особливими потребами. Невирішеною є проблема підготовки фахівців до роботи із цією категорією дітей.

Відповідно до Закону України “Про дошкільну освіту”, “педагогічний працівник закладу дошкільної освіти – особа з високими моральними

якостями, яка має відповідну вищу педагогічну освіту, забезпечує результативність та якість роботи, а також фізичний і психічний стан якої дозволяє виконувати професійні обов'язки" [11, с. 23].

Наявність компетентних педагогічних кадрів є однією з основних умов для розвитку такого ЗДО, де можуть реалізуватися потреби кожної дитини, незалежно від ступеня вираженості порушення. Упровадження інклюзивної освіти потребує створення відповідного освітнього середовища, забезпечення наукового супроводу, створення навчальних програм, навчального методичного забезпечення. Та ключовим фактором розвитку інклюзивної освіти має бути відповідна підготовка педагогів до роботи з дітьми з особливими потребами [12].

Узагальнюючи аналіз психолого-педагогічної та методичної літератури з проблеми формування змісту підготовки майбутнього вихователя до роботи в умовах інклюзії, можна виділити декілька напрямів:

- дослідження загальних теоретико-методичних основ інклюзивної освіти та впровадження інклюзії в освітній процес (В. Засенко, Д. Демплер, Т. Дмитрієва, А. Колупаєва, Т. Лорман, Н. Назарова, М. Семаго, Н. Семаго, Д. Харві, Н. Шматко, О. Ярьська-Смирнова та ін.);

- удосконалення змісту підготовки фахівців дошкільної освіти в умовах безперервної освіти, різних аспектів фахового становлення майбутнього вихователя та осмислення процесів модернізації дошкільної освіти в Україні (Л. Артемова, Г. Беленька, А. Богуш, Н. Гавриш, Л. Завгородня, Н. Калініченко, О. Кононко, К. Крутій, В. Майборода, Т. Поніманська, О. Проскура, О. Сухомлинська, Т. Танько);

- висвітлення основних проблем готовності майбутніх педагогів до роботи з дітьми в умовах інклюзивної освіти (О. Антонова, Н. Буковцова, К. Волкова, О. Воробйова, Д. Демплер, В. Засенко, А. Колупаєва, О. Мартинчук, Н. Назарова, Т. П'ятакова, Д. Харві, Ю. Шумилівська та ін.).

На особливу увагу заслуговують слова Н. Назарової: "...вітчизняна освітня інтеграція впроваджується без серйозної спеціальної підготовки. Педвузи не володіють сьогодні технологіями підготовки до роботи в умовах інклюзивної освіти ні вчителів масової школи, ні спеціальних педагогів різних спеціальностей" [9, с. 8].

Таким чином, аналіз науково-педагогічної літератури та практичної роботи з окресленої проблеми, тенденцій розвитку сучасної освіти дали змогу виокремити суперечність між нагальною соціальною потребою впровадження інклюзії й недостатньою готовністю фахівців ЗДО до її організації.

Мета статті – обґрунтувати теоретичні підходи до змісту підготовки вихователів закладів дошкільної освіти до роботи з дітьми з особливими освітніми потребами в умовах інклюзії.

Інклюзивна освіта – це система освітніх послуг, що базується на принципі забезпечення основного права дітей на освіту та права навчатися за місцем проживання, що передбачає навчання в умовах загальноосвіт-

нього закладу. З метою забезпечення рівного доступу до якісної освіти інклюзивні освітні заклади повинні адаптувати навчальні програми та плани, методи й форми навчання, використання існуючих ресурсів, партнерство з громадою до індивідуальних освітніх потреб і різних стилів навчання дітей з особливими освітніми потребами. Інклюзивні освітні заклади повинні забезпечити спектр необхідних послуг відповідно до різних освітніх потреб таких дітей [6].

Інклюзія як своєрідна філософія задовольняє потреби в освіті, розкриває й розвиває індивідуальні здібності, підтримує та формує впевненість, сприяє гарній адаптації, соціалізації, самореалізації, набуттю досвіду (комунікативного, соціального, психологічного), у результаті якого – гармонійно розвинена особа, що не дистанціює себе від суспільства й не відчуває відчуження, здатна до самостійного та повноправного життя в суспільстві [10].

Успішне впровадження інклюзивної освіти неможливе без кваліфікованого супроводу. Натомість для підготовки компетентного фахівця щодо роботи з дітьми дошкільного віку в умовах інклюзії йому необхідно добре знати психолого-педагогічні, фізіологічні особливості дітей з особливими потребами.

Загальне поняття “діти з особливими потребами” стосується тих дітей, чиї освітні потреби виходять за межі загальноприйнятої норми. Воно охоплює дітей з особливостями психофізичного розвитку, обдарованих дітей та дітей із соціально вразливих груп (наприклад, вихованців дитячих будинків тощо).

Найбільшою групою “дітей з особливими потребами” є діти з особливостями (порушеннями) психофізичного розвитку, які мають відхилення від нормального фізичного чи психічного розвитку, зумовлені вродженими чи набутими розладами.

Залежно від типу порушення виокремлюють такі категорії дітей:

- з порушеннями слуху (глухі, оглухлі, зі зниженим слухом);
- з порушеннями зору (сліпі, осліплі, зі зниженим зором);
- з порушеннями інтелекту (розумово відсталі, із затримкою психічного розвитку);
- з мовленнєвими порушеннями;
- з порушеннями опорно-рухового апарату;
- зі складною структурою порушень (розумово відсталі сліпі чи глухі; сліпо-глухонімі тощо);
- з емоційно-вольовими порушеннями та діти з аутизмом.

Розрізняють:

- вроджені розлади, спричинені порушенням харчування, гормональними розладами, резусною несумісністю груп крові матері та дитини, шкідливим впливом на плід генетичних факторів, інтоксикацій, інфекцій, травм, впливом медичних препаратів, алкоголю, наркотичних та отруйних речовин;

– набуті порушення зумовлені переважно різноманітними шкідливими впливами на організм дитини під час народження та в наступні періоди розвитку (механічні ушкодження плода, тяжкі пологи, пологова асфіксія, крововиливи в мозок, інфекційні захворювання тощо).

Навчання та виховання дітей з порушеннями психофізичного розвитку здійснюється з урахуванням особливостей їхнього розвитку, використанням специфічних заходів та організаційних форм роботи, залежно від характеру розладу [7].

Практичне здійснення ідеї навчання дітей з особливими потребами в інклюзивному освітньому середовищі вимагає, насамперед, реконструкції системи підготовки кадрів з урахуванням парадигм нової філософії спеціальної освіти [2]. Психолого-педагогічний і соціально-педагогічний супровід дітей з особливими освітніми потребами в ЗДО повинен бути, по-перше, комплексним, а по-друге, мати корекційно-розвивальну спрямованість. Усі заняття потрібно проводити за програмами, спеціально скоригованими для кожної дитини з урахуванням її інтелектуальних, фізичних, психологічних можливостей.

Вивчення практики сучасної освітньої системи України показує, що навіть спеціальна галузь освіти достатньо не забезпечена спеціалістами, не говорячи про загальноосвітні навчальні заклади, що сьогодні входять до системи допомоги дітям з особливими освітніми потребами. Ефективність спільного навчання дітей з особливими освітніми потребами зі здоровими однолітками залежить від спеціальної підготовки педагогів масових закладів, однак їхні фахові знання, уміння й навички не повинні дублювати дефектологічні, адже корекційно-розвитковий компонент інклюзивної освіти передусім забезпечують спеціальні педагоги. Оскільки вихователі, вчителі, психологи, соціальні педагоги є членами команди психолого-педагогічного супроводу в умовах інклюзії, це вимагає формування відповідної складової їхньої професійної компетентності [8]. Тому характерними рисами сучасної інклюзивної освіти є необхідність удосконалення у вищих навчальних закладах навчальних програм та методик викладання, тобто повномасштабної підготовки педагогічних фахівців до роботи в умовах інклюзії.

Реалізація інклюзивної освіти зумовлює необхідність послідовних кроків з удосконалення нормативної бази, вирішення концептуальних теоретичних і організаційних питань, підготовки учасників навчально-виховного процесу, суттєвого перегляду традиційних підходів щодо мети, функцій, організації роботи закладу нового типу. Аналізуючи зміст чинних програм для ЗДО, зазначимо, що лише в програмі “Дитина” виховання й навчання дітей від 2 до 7 років (2012 р.) та комплексній освітній програмі “Дитина в дошкільні роки” (2016 р.) частково представлена робота з дітьми з особливими освітніми потребами. Подано освітні завдання, які педагоги мають вирішувати щодо дітей цієї категорії, виділено умови успішної педагогічної роботи, представлено її зміст та показники успішного розвитку дітей, наведено поради батькам, чиї діти потребують особливої уваги. У

Програмі “Дитина” зазначено, що готовність закладу до роботи з дитиною, яка має особливі освітні потреби, – це, насамперед, психологічна готовність вихователя, що передбачає наявність бажання допомогти такій дитині та її батькам. Крім того, необхідним є володіння вихователем спеціальними знаннями, уміннями й навичками, які дадуть змогу йому створити ефективні умови для розвитку та навчання дитини з особливостями психофізичного розвитку, забезпечення активної участі такої дитини у всіх видах діяльності, спілкування із здоровими однолітками; до здійснення просвітницької роботи з батьками дитини, котра має певне порушення, та з батьками дітей, які нормально розвиваються [4; 5, с. 164].

На виконання Постанови Кабінету Міністрів України “Про затвердження Порядку організації інклюзивного навчання у загальноосвітніх навчальних закладах” від 15 серпня 2011 р. № 872 з метою удосконалення системи підготовки педагогічних кадрів та забезпечення якісного навчання дітей з особливими освітніми потребами в умовах загальноосвітніх навчальних закладів Міністерством освіти і науки України було рекомендовано з 2012/2013 н.р. запровадити у навчальному процесі вищих навчальних закладів, які здійснюють підготовку педагогічних працівників зі спеціальності “Дошкільна освіта”, навчальну дисципліну “Основи інклюзивної освіти” відповідно до програми (“Основи інклюзивної освіти”, розробленої Інститутом спеціальної педагогіки Національної академії педагогічних наук України. Протягом останніх років науковцями також підготовлено й видано програми різноманітних курсів “Основи інклюзивної освіти”, “Вступ до інклюзивної освіти” (А. Колупаєва, С. Єфімова), “Інклюзивна освіта: теоретико-методологічні, організаційні аспекти впровадження” (В. Шнайдер); “Основи корекційної педагогіки” (О. Мартинчук) тощо), монографії й науково-методичні та навчально-методичні посібники.

З метою формування у студентів професійної компетентності у сфері розвитку, навчання й виховання дітей з особливими потребами в навчальні плани зі спеціальності 012 “Дошкільна освіта” ступінь “бакалавр” у Тернопільському національному педагогічному університеті ім. В. Гнатюка введено навчальні дисципліни “Основи інклюзивної освіти”, “Основи дефектології та логопедії”, “Педіатрія”, “Основи медичних знань”, “Психологія дитяча”.

Загальними цілями викладання цих дисциплін є:

- підвищення рівня професійної компетентності майбутніх педагогів з психолого-педагогічних і методичних основ організації інклюзивної освіти дітей з особливими освітніми потребами; ознайомлення студентів з різними формами й моделями організації інклюзивної освіти; актуалізація знань студентів з питань спеціальної (корекційної) педагогіки та психології; формування вмінь створювати індивідуальні навчальні програми для дітей з особливостями психофізичного розвитку на основі діагностики їхніх потреб; реалізація індивідуального та диференційованого підходів в освітньому процесі; ознайомлення з досвідом управління закладами освіти,

які реалізують принципи інклюзивної освіти, відпрацювання стратегії впровадження інклюзії в загальноосвітній простір;

- розкриття методологічних і теоретичних основ дефектології як інтегрованої галузі наукового знання, що поєднує клініко-фізіологічні та психолого-педагогічні напрями досліджень процесів розвитку, навчання й виховання дітей з особливостями психофізичного розвитку; корекційної педагогіки, зокрема дошкільної, як науки про виховання та навчання дітей з особливими освітніми потребами як в умовах спеціальних освітніх закладів, так і в умовах масових освітніх закладів, реабілітаційних центрів, сім'ї; інклюзивної освіти як основної інноваційної технології кінця ХХ – початку ХХІ ст.;

- розкриття особливостей психолого-педагогічного супроводу дітей з особливостями психофізичного розвитку в умовах ЗДО загального типу, специфіки надання їм необхідної допомоги;

- формування в студентів знань, умінь та навичок організації й проведення ефективної корекційно-розвивальної роботи з дітьми в інклюзивних групах ЗДО;

- формування вмінь здійснювати моніторинг розвитку дітей, які мають труднощі в засвоєнні знань, різних видів діяльності; брати участь у здійсненні правильного психолого-педагогічного супроводу дітей, що потребують корекції психофізичного розвитку; здійснювати індивідуальний та диференційований підхід до вихованців з вадами психофізичного розвитку; формувати готовність здорових дошкільників до позитивної спільної взаємодії з однолітками, що потребують корекції психофізичного розвитку; проводити роботу з батьками щодо надання їм правдивої інформації про осіб з порушенням психофізичного розвитку.

Отримані знання та вміння надають можливості майбутнім вихователям ЗДО частково забезпечувати моніторинг психофізичного й соціального розвитку дітей, враховувати індивідуальні особливості кожної дитини при складанні індивідуальної програми розвитку, навчання та виховання з метою корекції процесів розвитку й соціалізації дитини, у якій в результаті дії різних факторів ці процеси є ушкодженими; ефективно організовувати взаємодію із сім'ями, які виховують дітей з особливими освітніми потребами.

Введення цих курсів у зміст підготовки бакалаврів зі спеціальності “Дошкільна освіта” має позитивний результат для педагогічної практики, однак на методичному рівні майбутні вихователі залишаються недостатньо підготовленими до роботи в умовах інклюзії. У них не сформовано вміння управляти одночасно навчально-виховним процесом дітей із різними особливими потребами (оскільки універсальність їх підготовки стосується лише віку дітей у межах однієї групи), немає досвіду професійного співробітництва з різнопрофільними фахівцями в умовах інклюзії. Отже, декілька дисциплін інклюзивного спрямування не можуть забезпечити системної підготовки майбутнього вихователя до роботи з дітьми з особливими освітніми потребами в умовах інклюзії.

Результати аналізу процесу навчання студентів у педагогічних вищих навчальних закладах свідчать про те, що майбутній вихователь часто не вміє знаходити оптимальні способи рішень, активізувати професійні механізми. Серед основних проблем традиційної системи підготовки майбутніх вихователів можна назвати такі: тематика занять з дисциплін психолого-педагогічного циклу недостатньо відповідає завданням підготовки до роботи в умовах інклюзії, має в основному теоретичний характер і містить лише окремі питання практичного характеру; навчально-пізнавальна діяльність студентів здійснюється в основному на емпіричному рівні; у процесі професійної підготовки майбутніх вихователів до роботи з дітьми з особливими потребами знання теорії недостатньо реалізуються в методи моделювання, діагностики педагогічного процесу, не є основою для прийняття рішень у практичній діяльності.

Інноваційними є пропозиції С. Алексеєнко та Н. Короленко щодо якісної підготовки майбутніх фахівців до роботи в умовах інклюзії. Вони пропонують ввести додаткові теми до окремих курсів варіативної частини циклу гуманітарної та соціально-економічної підготовки майбутніх вихователів. Наприклад, для студентів IV курсу дисципліну “Основи правознавства” розширити змістовим модулем, що спрямований на вивчення правових засад інклюзивної освіти: Закону України “Про реабілітацію інвалідів в Україні”, Наказу МОН України “Про додаткові невідкладні заходи щодо створення сприятливих умов життєдіяльності осіб з обмеженими фізичними можливостями”, Конвенції ООН “Про права дитини” тощо [1].

Результати системного аналізу навчальних програм з дисциплін підготовки майбутнього вихователя та навчальної практики дали змогу визначити комплекс теоретико-методологічних і дидактико-технологічних знань та вмінь як основу для здійснення діяльності майбутнього вихователя в роботі з дітьми дошкільного віку в умовах інклюзії. Проте для практичної реалізації цих положень необхідно створити таку систему знань та вмінь, під час засвоєння яких понятійні знання сприйматимуть як відображення практики навчально-виховного процесу в ЗДО, а вихователь зможе активно впливати на практику та якість навчання.

Під час педагогічної діяльності необхідно здійснювати диференціацію змісту навчального матеріалу, переліку навчальних дисциплін, обсягу матеріалу для вивчення студентами, опанування студентом спеціальних методик навчання та виховання дітей із різними освітніми потребами залежно від певної вікової групи дітей, необхідно врахувати, що навчальне навантаження студентів має визначені часові межі [3, с. 319]. Процес формування теоретико-методологічних і дидактико-технологічних знань та вмінь потрібно здійснювати поетапно, щоб студенти поступово одержували знання й набували досвіду користування спеціальними вміннями в різних ситуаціях.

Групування теоретичних знань та практичних умінь дало змогу розробити систему теоретико-методологічних і дидактико-технологічних знань. Охарактеризуємо для прикладу окремі групи знань:

Теоретико-методологічні знання:

1. Сутність інклюзивної освіти та інтеграції.
2. Різновиди інклюзивної компетентності.
3. Державні документи про організацію інклюзивної освіти.
4. Теоретичні основи інклюзії.
5. Функції інклюзії.
6. Основні концепції інклюзивної освіти.
7. Суть та структура педагогічної діяльності вихователя з організації інклюзивної освіти.
8. Основи планування навчально-виховного процесу ЗДО.
9. Сутність процесу виховання й навчання дітей дошкільного віку.
10. Суперечності пізнавальної діяльності дітей з обмеженими можливостями.
11. Сутність та структура індивідуального навчального плану дитини.
12. Методологічні підходи до організації інклюзії (синергетичний, системний, акмеологічний, аксіологічний, особистісно орієнтовний, середовищний, антропологічний, компетентнісний, діяльнісний, технологічний).
13. Мотивація пізнавальної діяльності дошкільників засобами внутрішніх та зовнішніх стимулів.
14. Категорії інклюзивної освіти та їх значення для формування професійного мислення вихователя.
15. Психолого-педагогічні особливості дітей дошкільного віку з обмеженими можливостями
16. Вимоги до особистості вихователя та його діяльності в контексті здійснення інклюзії.

Дидактико-технологічні знання:

1. Теорія управління навчально-виховним процесом ЗДО.
2. Принципи інклюзивної освіти.
3. Структура інклюзивної компетентності.
4. Критерії оцінювання ефективності і якості роботи вихователя в умовах інклюзії.
5. Основні компоненти педагогічної діяльності: планування, організація, регулювання діяльності й аналіз результатів.
6. Дидактичний потенціал інклюзивної освіти.
7. Діагностика відхилень у розвитку дошкільників (вади зору, слуху, опорно-рухового апарату, затримки психічного розвитку, емоційно-вольової сфери; розумова відсталість).
8. Психолого-педагогічні основи пізнавальної діяльності дошкільників.

Доцільно переосмислити підготовку майбутніх вихователів у здобутті спеціальних знань і розвитку необхідних навичок – адаптувати та модифікувати навчальні програми, працювати в команді з психолого-

педагогічними спеціалістами. Важливим у професійній підготовці майбутніх вихователів є розуміння сутності інклюзивної освіти та основних методів її реалізації, що й зумовлює актуальність проблеми.

Висновки. Отже, підготовка майбутнього вихователя ЗДО в роботі з дітьми з особливими потребами має забезпечити його ґрунтовними теоретико-методологічними та дидактико-технологічними знаннями й уміннями, які є орієнтиром для визначення змісту цієї підготовки, розвитку в процесі вивчення дисциплін психолого-педагогічного циклу та основою для самоосвіти майбутніх фахівців.

Список використаної літератури

1. Алексеевко С. Д., Кроленко Н. П. Зміст підготовки майбутніх педагогів до інклюзивного навчання. URL: http://www.rusnauka.com/25_SSN_2009/Pedagogica/51741.doc.htm.
2. Бондар В. Освіта дітей з особливими потребами: пошуки та перспективи. URL: http://www.fl-life.com.ua/inclusion/?page_id=454.
3. Дегтяренко Т. М. Корекційно-реабілітаційна діяльність: стратегія управління : монографія. Суми : Університетська книга, 2011. 403 с.
4. Дитина в дошкільні роки : комплексна освітня програма / автор. колектив ; наук. керівник К. Л. Крутій. Запоріжжя : ТОВ “ЛПС” ЛТД, 2016. 160 с.
5. Дитина : програма виховання і навчання дітей від 2 до 7 років / наук. кер. О. В. Проскура, Л. П. Кочина, В. У. Кузьменко, Н. В. Кудикіна ; Мін. осв. і наук., мол. і спорту України, Головн. упр. осв. і наук. викон. орг. Київміськради (КМДА), Київ. ун-т ім. Б. Грінченка. 3-тє вид., доопр. та доповн. Київ : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2012. 492 с.
6. Колупаєва А. А., Савчук Л. О. Діти з особливими потребами та організація їх навчання : наук.-метод. посіб. [вид. доп. та перероб.]. Київ : Атопол, 2011. 274 с. (Серія “Інклюзивна освіта”).
7. Кузава І. Б. Інклюзивна освіта дошкільників, які потребують корекції психофізичного розвитку: теорія та методика : монографія. Луцьк : ПП Іванюк В. П., 2013. 292 с.
8. Миронова С. П., Буйняк М. Г. Погляди педагогів спеціальних закладів на проблеми інклюзивної освіти. *Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету ім. Івана Огієнка* / за ред. О. В. Гаврилова, В. І. Співака. Вип. XXIII : в 3 ч. Ч. 2. Серія : соціально-педагогічна. Кам'янець-Подільський : Медобори, 2013. С. 16–23.
9. Назарова Н. М. Интегрированное (инклюзивное) образование: генезис и проблемы внедрения. URL: <http://www.mgru.ru>.
10. Педагогика и психология инклюзивного образования : учеб. пособие / Д. З. Ахметова, З. Г. Нигматов, Т. А. Челнокова, Г. В. Юсупова и др. Казань : Изд-во “Познание” Ин-та экономики, управления и права, 2013. 256 с.
11. Про дошкільну освіту : Закон України. Київ : Редакція журналу “Дошкільне виховання”, 2001. 56 с.
12. Про затвердження Плану дій щодо запровадження інклюзивного навчання у загальноосвітніх навчальних закладах на 2009–2012 роки : Наказ МОН від 11.09.2009 № 855.

Стаття надійшла до редакції 15.09.2017.

Писарчук О. Т. Проблемы содержания подготовки будущих воспитателей учреждений дошкольного образования к работе в условиях инклюзии

На основе анализа научной литературы выяснена специфика деятельности воспитателя заведения дошкольного образования, определены главные теоретические подходы к структурированию содержания его подготовки. Охарактеризованы основные

категории детей с особыми потребностями. Обоснована подсистема теоретико-методологических и дидактико-технологических знаний и умений, обеспечивающих подготовку будущих воспитателей к работе с детьми с особыми потребностями в условиях инклюзии.

Ключевые слова: *инклюзивное образование, подготовка будущих воспитателей, заведение дошкольного образования, содержание подготовки.*

Pisarchuk O. Problems of the Content of Training Future Educators of Pre-School Institutions for Work in Conditions of Inclusion

Analysis of scientific literature and specifics of kindergartens' activity, were determined, the main theoretical approaches to the structuring of the content of its preparation were determined. The main categories of children with special needs are described. The sub-system of theoretical-methodological and didactic-technological knowledge and skills that provide the training of future kindergartens' for work with children with special needs in the conditions of inclusion is substantiated.

The introduction of these courses in the content of the training of bachelors in the specialty "Preschool education" has a positive effect on pedagogical practice, but at the methodological level, future educators are not sufficiently trained to work in conditions of inclusion. They do not have the ability to manage simultaneously the educational process of children with different special needs (as the versatility of their training applies only to the age of children within the same group), there is no experience of professional cooperation with diverse professionals in the conditions of inclusion. Consequently, several inclusive disciplines can not provide the systematic training of a future educator to work with children with special educational needs under conditions of inclusion.

The results of the systematic analysis of the curricula of the disciplines of the future teacher training and the study practice allowed to determine the complex of theoretical and methodological and didactic-technological knowledge and skills and as a basis for the activity of the future educator in the work with the children of preschool age under the conditions of inclusion. Nevertheless, it is necessary to create for the practical realization of these provisions, a system of knowledge and skills in the course of which assimilation of conceptual knowledge was perceived as a reflection of the practice of the educational process, and the instructor was able to actively influence the practice and quality of education.

Consequently, the training of a future educator in work with children with special needs should provide him with thorough theoretical, methodological, and didactic-technological knowledge and skills, which are the guideline for determining the content of this training and have developed in the process of studying the disciplines of the psychopedagogical cycle and steel the basis for self-education of future specialists.

Key words: *inclusive education, future kindergarten teachers' training, kindergarten, training content.*